

Project Netwerkaanpak veiligheidszorg voor collectiebeherende organisaties in Gelderland

De afgelopen jaren zijn Nederlandse erfgoedinstanties meer dan voorheen geteisterd door calamiteiten, bijvoorbeeld de overstroming van het archief in Wijk bij Duurstede, de schilderijenroof in het Westfries museum te Hoorn en de aanval op de Schuttersmaaltijd van Bartholomeus van der Helst in het Rijksmuseum te Amsterdam. Calamiteiten zijn nadrukkelijker onder de aandacht van de media gekomen en de roep om afdoende maatregelen is groot.

Bij collectiebeherende instellingen is de situatie op het gebied van veiligheidszorg, zo blijkt uit onder andere de vragenlijst van het Museumregister, niet optimaal. Vanwege wettelijke regelingen en vanwege de recente calamiteiten is de aandacht bij collectiebeherende instellingen voor veiligheidszorg groeiend. Veel instellingen zijn bezig met een calamiteitenplan, hebben een begin gemaakt, of vragen zich af of ze op de juiste weg zitten:

- Hoe kom ik aan kennis over dit onderwerp
- hoe maak ik een goed calamiteitenplan
- hoe zorg ik dat de hele instelling hier actief bij betrokken is
- kan ik daarbij aansluiten en samenwerken met anderen: andere erfgoedinstanties en instanties?

Op deze vragen kan de netwerkaanpak een antwoord zijn.

Netwerkaanpak; wat is het?

De netwerkaanpak veiligheidszorg is een methode voor het gezamenlijk opstellen en invoeren van calamiteitenplannen. De methode is bedoeld voor collectiebeherende instellingen zoals musea, archieven en bibliotheken uit één regio. De netwerkaanpak heeft de vorm van een project. Het Instituut Collectie Nederland (ICN) heeft de netwerkaanpak in 2002/2003 ontwikkeld op basis van een grootschalig preventieproject in Den Haag, de zogenaamde 'Haagse pilot'. In dit pilotproject hebben negentien collectiebeherende instellingen onder begeleiding van het ICN met succes samengewerkt aan het opstellen en invoeren van hun calamiteitenplannen. Vervolgens is de aanpak samen met het Erfgoedhuis Zuid-Holland toegepast in Leiden en Delft en verfijnd. Op dit moment wordt de aanpak overgedragen aan de museumconsulenten zodat de aanpak een brede basis krijgt in alle provincies van Nederland.

Het kenmerk van de netwerkaanpak is dat verschillende instellingen gezamenlijk werken aan hun eigen calamiteitenplannen en zo een structureel netwerk voor veiligheidszorg opbouwen. Het voordeel van deze aanpak is dat kennis en ervaringen worden gedeeld en de aandacht voor veiligheidszorg een structureel karakter krijgt.

Een **calamiteitenplan** is een organisatieoverzicht en een afspraken- en waarschuwingssysteem, te gebruiken bij calamiteiten. Het is tevens bedoeld om de organisatie op calamiteiten voor te bereiden. Het bevat bijvoorbeeld telefoonlijsten van interne en externe contactpersonen, adressen van leveranciers, ontruimings- en evacuatie-instructies, plattegronden met vluchtroutes en een overzicht van de aanwezige voorzieningen, zoals brandblusapparatuur. In een calamiteitenplan van een collectiebeherende instelling komt niet alleen de veiligheidszorg voor personen en gebouw aan bod (BHV = bedrijfshulpverlening), maar ook de veiligheidszorg voor de collectie (CHV = collectiehulpverlening). Een calamiteitenplan wordt gemaakt om in noodsituaties zoveel mogelijk de regie in handen te houden en tijd te winnen. Als er adequaat gereageerd wordt op calamiteiten, kan veel (vervolg)schade worden voorkomen. Bovendien gaat er een preventieve werking uit van een calamiteitenplan. Door het invoeren en actueel houden van het plan wordt immers voortdurend de aandacht gevestigd op de veiligheidszorg.

Wie zijn er bij betrokken?

Het opstellen van een calamiteitenplan vraagt bundeling van krachten en kennis. Het is de bedoeling dat alle medewerkers van de deelnemende instellingen naar vermogen een bijdrage leveren, ieder vanuit zijn eigen expertise. Per instelling zijn daarom zowel medewerkers betrokken van de bedrijfsvoering (beheerder, facilitaire zaken, beveiliging) als medewerkers die verantwoordelijk zijn voor de collectie (restauratoren, conservatoren, behoudsmedewerkers, depotmedewerkers). Van het grootste belang is een actieve opstelling van de directie. Deze zal moeten uitdragen dat ze veel waarde hecht aan het calamiteitenplan en erop moeten toezien dat de plannen ook daadwerkelijk ingevoerd worden. Een aantal beleidsbeslissingen dient genomen te worden en per instelling dient een budget opgenomen te worden in de begroting. Naast samenwerking met de collega-instellingen zal ook worden samengewerkt met organisaties als politie en brandweer en met deskundigen op het gebied van restauratie en herstelwerkzaamheden. Het aantal deelnemende instellingen per project kan uiteenlopen van 2 tot 25. Bij grote aantallen wordt de groep opgesplitst in werkbare subgroepen.

Resultaat

- deelnemende instellingen hebben na het project hun calamiteitenplan gemaakt of bijgesteld
- een preventienetwerk van collectiebeheerders en hulpdiensten in de samenwerkingsgebieden is in werking
- Een netwerk in de regio van collectiebeheerders waarin blijvend kennis en ervaringen met preventie worden gedeeld en gedistribueerd
- Per instelling is er een advies op maat gegeven door een veiligheidsdeskundige.

Gelders Erfgoed

Het project wordt verzorgd door Stichting Gelders Erfgoed, het consultantschap voor erfgoed, musea en geschiedbeoefening in Gelderland. GE draagt zorg voor de gehele projectcoördinatie, beheert het projectbudget, verzorgt de projectorganisatie en -communicatie en is aanspreekpunt voor de deelnemers.

Wat wordt er van de deelnemers verwacht?

- Betrokkenheid van directie en medewerkers in de organisatie. Uiteraard hoeven niet al deze medewerkers naar de bijeenkomsten te komen.
- Een tijdsinvestering: er zijn enkele bijeenkomsten van een dagdeel en in de eigen organisatie zal gewerkt worden aan het calamiteitenplan
- Interesse in en mogelijkheden om na afronding van het project in netwerkverband met medewerkers van andere erfgoedinstellingen in de regio een blijvend netwerk te vormen.
- Een bescheiden financiële bijdrage. Deelnemen aan het project kost € 135,- per instelling.

Financiering

De Mondriaanstichting heeft de mogelijkheid gecreëerd tot het mede financieren tot een maximum van 40% van de kosten voor projecten netwerkaanpak veiligheidszorg in regio's en draagt substantieel bij aan dit project.

De Provincie Gelderland draagt substantieel bij om dit project mogelijk te maken in verschillende regio's in Gelderland.

Van de betrokken gemeenten en collectiebeherende organisaties wordt een bescheiden financiële bijdrage verwacht.

Werkprogramma

Belangrijke voorwaarde voor de netwerkaanpak is de zelfwerkzaamheid van de deelnemende instellingen. Het werkprogramma dat de deelnemers doorlopen bestaat uit de volgende onderdelen:

Werkbijeenkomsten

Tijdens de werkbijeenkomsten wordt stap voor stap besproken wat in een calamiteitenplan wordt opgenomen. Het ICN heeft daartoe een werkprogramma en werkmap ontwikkeld. Een ander belangrijk hulpmiddel bij het schrijven van het calamiteitenplan is de *Handleiding voor het maken van een calamiteitenplan voor collectiebeherende instellingen*, die de deelnemers ontvangen. De deelnemers

leren van elkaar en kunnen gebruik maken van externe expertise. Tijdens de bijeenkomsten staat informatie-uitwisseling centraal en worden recente ontwikkelingen op het gebied van veiligheidszorg en gebeurtenissen zoals (bijna)incidenten en calamiteiten besproken. De bijeenkomsten zijn ook bedoeld voor de kennismaking met externe organisaties zoals brandweer en politie.

Individuele begeleiding

Gedurende het project is er inhoudelijke expertise en ondersteuning beschikbaar voor individuele instellingen.

Indeling

De doorlooptijd is circa 9 maanden. De bijeenkomsten vinden steeds met circa zes weken tussentijd plaats; zodat er tijd is om zaken intern uit te werken.

Fase 1: *Aftrap en eerste werkbijeenkomst met inleiding over veiligheidszorg en calamiteitenplannen.*

Fase 2: *opstellen en verbeteren calamiteitenplannen,*

- calamiteitenplannen opstellen en verbeteren (2 tot 3 werkbijeenkomsten waarvan 1 met gemeentelijke en regionale hulpdiensten, actuele onderwerpen en ontwikkelingen);
- individueel advies per instelling over veiligheidszorg beoordeling calamiteitenplan per instelling

Fase 3: *afronding preventieproject*

- slotbijeenkomst waarin het convenant van het preventienetwerk wordt ondertekend;
- evaluatie.

2006

Gelders Erfgoed is in 2006 van start gegaan met drie regio's:

- Arnhem, Renkum en Rozendaal
- Het Westelijk Rivierengebied
- De Noord-Veluwe

2007/2008

In de loop van 2007 zijn/zullen de volgende regio's worden benaderd voor deelname:

- Achterhoek
- West Veluwe/Veluwevallei
- Regio Apeldoorn-Ijsselstreek.

2008/2009

Voor 2008/2009 staan de volgende regio's in de planning:

- Het Oostelijk Rivierengebied
- Liemers & omstreken

Meer informatie

Als u meer informatie over dit samenwerkingsproject wenst, kunt u contact opnemen met:

Gelders Erfgoed, Postbus 4040, 7200 BA Zutphen

Marysa Otte, m.otte@gelderserfgoed.nl, 0575-468052

Elly Bruggeman, e.bruggeman@gelderserfgoed.nl